

dat de aangesprokene het heil zal ontvangen, ja in beginsel (tegelijk met het Godswoord) reeds ontvangen heeft" (Praedvies, blz. 53). Zoo is ook het Sacrament de verzegeling van deze onvoorwaardelijke heilstoezegging en dus van de geschonken gaven, aan de uitverkorenen en geloovigen. Niet alleen worden de beloften zonder geloof niet gerealiseerd, maar ook: zonder geloof (en verkiezing) zijn er geen beloften in eigenlijken zin. Zooals er ook zonder geloof geen sacrament in den eigenlijken zin is. Er is hier een correlatie, een onderlingen, onverbreekelijken samenhang".⁸

Inderdaad, hoe men in dit denk-schema over de sacramenten moet oordeelen, spreekt nu wel vanzelf. „Zij verzegelen den geloovigen en uitverkorenen de onvoorwaardelijke heilstoezegging, de hun reeds geschonken „inwendige genade". Voor den ongeloofige kunnen zij niet meer doen, dan nadruk leggen op het tot alle menschen komende „uitwendige" aanbod der genade. Maar in eigenlijken zin is er dan van Sacrament geen sprake meer. Zoodat o.m. uit de eerste doopvraag, waarin het „in Christus geheiligd zijn" als grond van den Doop wordt gesteld, volgt, dat deze vraag den niet-verkoren kinderen het recht op den doop in diepen, vollen zin niet toekent, en hun doop niet in vollen zin als doop beschouwt (Praedvies, blz. 24)".⁹

Om nu althans eenigermate aan de Schrift recht te doen heeft men de constructie van een inwendige en een uitwendige zijde van het verbond uitgevonden. Tot de inwendige zijde van het verbond behoort de onvoorwaardelijke heilsbelofte voor de uitverkorenen, de inwendige genade, de wedergeboorte, het in-Christus-geheiligd-zijn enz. De uitwendige zijde bestaat daartegenover alleen maar in de aanbidding des heils, de voorwaardelijke belofte. Correlaat aan deze onderscheiding is dan weer die van „ware" bondelingen (de uitverkorenen) en bondelingen-in-uitwendigen-zin. Maar „alles wat van de bondelingen in dezen „uitwendigen" zin te zeggen valt, is „dat zij in een bijzondere betrekking tot den God des Verbonds zijn geplaatst, inzoover Zijn Naam over hen is uitgeroepen, Zijn Evangelie-woord vlak bij hen is gebracht, Zijn goedgunstigheid op bijzondere wijze aan hen is betoond, Zijn eisch met versterkte klem tot hen is gekomen". Men voelt het; al deze woorden blijven in het vage, zeggen eigenlijk niets en raken in de verste verte niet aan de belijdenis van Calvijn, dat hunner is de „aanneming tot kinderen".¹⁰

In deze constructie kunnen nu volgens Van Teylingen verbond en doop „op geenerlei wijze" tot grond van het geloof worden. En wel daarom ten principale niet, omdat de belofte en Doop niet ten volle worden gezien als instrumenten des Heiligen Geestes; zij zeggen niets, tenzij de H. Geest de belofte des Verbonds tot een particuliere heilsverzekering heeft gemaakt. Dan verzegelt de Doop ook, niet alleen de belofte, maar inwendige, ontvangen genade. En de Doop wordt, in plaats van alleen verzegeling van het Woord, bijna tot verzegeling van den Heiligen Geest. En het werk des Geestes eigenlijk tot grond des geloofs.

In deze zelfde lijn ligt dan ook de tegenstelling, die men voortdurend hoort maken; het Woord is niets, is dood, zonder den Geest. Alsof niet het Woord juist het krachtige middel des Geestes was! Het is een tegenstelling, die ik ook hoor bij Polman (blz. 58): „Hier baten geen conclusies, noch uit de belofte, noch uit den doop. Hier zijn wij allen aangewezen op de mysterieuze werking des Geestes, die in onze harten een waar geloof ontsteekt.....".

Consequent in deze zelfde lijn ligt dan ook het leeren van de o n m i d d e l i j k e wedergeboorte (dus zonder het Woord), niet als een hypothese ter verklaring van het werk des Geestes in de harten der kinderen, maar als vast bestanddeel van de leer over de orde des heils.¹¹

De eindconclusie van Van Teylingen is, dat in deze leer spiritualistische tendenzen domineeren. „Tegenover de moralistische stroomingen zijner dagen heeft Calvijn steeds gewezen op het werk des Geestes. Maar tegenover de Dooperschen evenzeer op het Woord en de Sacramenten als de machtige middelen des Geestes. Aan de eene zijde moet men de genade genade laten, vrij en soeverein; doch aan den anderen kant ook het Verbond als Verbond handhaven. Als men van de verkiezing uitgaat en de bedding (het Verbond) even breed maakt als den stroom (de Verkiezing), dan dreigt ieder oogenblik een doorbraak die alle dijken wegslaat: men houdt geen Verbond meer over en komt in mystieke Geestesvroomheid terecht, omdat de vaste grondslag des geloofs is teloor gegaan".¹²

Aldus schetste de Van Teylingen de resultaten van het dogmavormend vermogen van de Synodes van 1942/43. Het is thans, enkele jaren na 1942, zeer gewenscht dit door een onverdacht getuige ontworpen beeld van de in die jaren in de Gereformeerde kerken ingedragen leer weer eens goed te bekijken en in zich op te nemen. Het schijnt namelijk in veler herinnering nagenoeg te zijn uitgewischt. Sommigen beweren zelfs, dat genoemde Synodes deze door haar

⁸) p. 19/20; ⁹) p. 20; ¹⁰) p. 23; ¹¹) p. 23; ¹²) p. 24.

UIT DE SCHRIFT

DE VERBORGENHEID IN DE VERHARDING VAN ISRAËL.

Want ik wil niet, broeders! dat u deze verborgenheid onbekend zij (opdat gij niet wijs zijt bij u zelf), dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn; en alzoo zal geheel Israël zalig worden. Rom. 11:25, 26a.

Daar is in de „Oude Kerk" wrijving tusschen de geloovigen-uit-de-Joden, en de Christenen-uit-de-heidenen. Deze laatsten zijn geneigd, zichzelf op de borst te slaan, en zich boven „die Joodsche Christenen" te verheffen: wij zijn toch eigenlijk de 18-karants-kerkleden; die Joodsche geloovigen zijn maar 14-karants! Natuurlijk, ze zijn broeders — maar de „fine-fleur" van de gemeente vormen wij toch, die eertijds heidenen waren.

Tegen deze zelfverheffing waarschuwt Paulus ernstig. Want God heeft Zijn oude Bondsvolk niet verstooten, al heeft dit „en masse" Zijn Christus, en dus het heil verworpen.

Vergeet niet (zoo betoogt de Apostel, in wiens hart ondoofbare liefde gloeit voor zijn volk), vergeet niet, dat Israël de edele olijf is, en dat gij, Christenen-van-heidensche-origine, den wilden olijfboom vormt. Weest daar maar ootmoedig onder!

Want het staat nu zoo: van dien edelen olijf zijn eenige der takken uitgebroken, maar de stam, de wortel is gebleven. En gij, „heiden-Christenen", die tot den wilden olijf behoort, zijt in den edelen ingeplant — aldus hebt gij deel gekregen aan den wortel, waaruit de vettigheid van den olijfboom voortkomt. Hun val werd wel uw rijkdom, maar Gods vrije genade entte u in. Verheft u er dus maar niet op, dat gij Christenen-uit-de-heidenen zijt, en die Hebreërs, naast u zittend, maar een geloovige-uit-de-Joden. Bedenk liever, dat — waar God de oorspronkelijke takken niet spaarde — Hij het u zeker niet zal doen, indien ge uit het geloof mocht uitvallen. Israël blijft Gods volk. Nóg houdt de HEERE den geheelen dag Zijn handen uitgestrekt naar dat weerspanning volk. En Hij is machtig, ook den Jood (die een loot uit den oorspronkelijken stam is) weer terug te enten op zijn alouden boom.

Let op de beeldspraak, en zegt niet: die Paulus was toch geen vakman, een echt stadsmensch: wie ent nu een wilde loot in een edelen stam? Dat weet Paulus ook wel, want hij zegt, dat de „heiden-Christenen" tegen nature in den goeden olijfboom worden ingeënt (vs 24).

Let op de strekking van het beeld, en luistert toe: ik maak u nu de verborgenheid bekend, die eerst in Gods Raad was toegedekt, doch mij geopenbaard is geworden, zegt de Apostel met nadruk.

Die „verborgenheid" raakt Gods raadsplan, het verband in Zijn Raad tusschen Israël en de volken, die Zijn Verbondsgeheimen moesten missen.

De gang van Gods genade in de historie zal zoo zijn: de verharding is maar voor een deel over Israël gekomen, totdat de volheid der heidenen zal zijn ingegaan. God heeft dus Zijn volk niet absoluut verstooten: eens zal er bij Israël een verandering komen in gunstigen zin.

Dit „voor een deel" slaat (zoo zegt prof. Greijdanus in zijn Commentaar op Romeinen) zoowel op den omvang als op den tijd.

God heeft een tijd bepaald. De limiet van dien tijd wordt gevormd door het feit, dat de volheid der heidenen ingaat.

„En alzoo zal geheel Israël zalig worden", jubelt Paulus.

Houd nu het verband vast: denk aan het beeld van den edelen olijf. De boom wordt behouden, hoeveel takken en bladeren en twijgen er ook uitgebroken worden, en door wilde enten (heidenen) vervangen. En nu komt dit woord midden in de practijk van het leven te staan.

Want het geeft ons doorkijk in de wereldhistorie. Als wij vandaag de ontwikkeling van het wereldgebeuren toetsen aan dit woord, wordt het alles zeer actueel.

Wij letten dan immers op het probleem, waarvoor het Joodsche volk de wereld stelt. En we zien daar met beving van, dat God de natuurlijke takken niet

zelf als „goddelijke waarheid" gequalificeerde leerstukken in het geheel niet hebben uitgevaardigd! Wat men niet prettig vindt vergeet men nu eenmaal graag en gauw!

Laat men evenwel om der wille van de waarheid naar dit zakelijke relaas van Van Teylingen blijven luisteren.

En laat men vooral niet vergeten, dat de „zakelijke inhoud" van de leer, waarmee genoemde synodes de kerken zegenden, tot nu toe steeds „onveranderd is gehandhaafd". C. V.

spaart: het bloed van den Gekruisigde is over hen en hun kinderen gekomen.....

Maar wij letten ook op de ontwikkeling der kerk-historie. En we zien, met beving, een Kerk, die al meer onkerkelijk wordt, de gehoorzaamheid aan het Woord alléén verwerpt, en den greep op de massa (ondanks alle psychologische hulpmiddelen) kwijtraakt. Is de „volheid der heidenen" misschien dicht bij? En wordt dat de oplossing voor de Joodsche kwestie?

Deze verborgenheid is ons intusschen ontdekt, dat de Heere Christus met grooten ernst toeziet op de Vrijmaking Zijner Kerk, hier in Nederland, en op Java en op Soemba — maar niet minder op wat er met Palestina gebeurt, en met het-in-verharding-levende-oude Bondsvolk.

Want die verharding is maar „voor een deel".

Laat ons toezien: de deformatie der Kerk en de „histoirecontemporaine" van de Joden zijn beide tekenen van Christus' wederkomst.

Wordt het kort dag?

O, God spaarde de natuurlijke takken niet — ziet toe, dat Hij ook mogelijk u niet spare. En blijft in Gods goedertierenheid, anderszins zult gij ook afgehouwen worden.

Apeldoorn. J. SMELIK.

KERKELIJK LEVEN

REFORMATIE OOK VAN ONS EVANGELISATIEWERK.

Het doet bijzonder aangenaam aan, dat ook in deze jaren van kerkelijken strijd het werk der evangelisatie niet vergeten wordt.

Vooraf mag daarin met blijdschap genoteerd worden de gedachte, die hoe langer hoe meer veld wint, dat het ambt der geloovigen uitgangspunt van alle evangelisatiearbeid moet zijn. In de onlangs van de hand van ds. Van Dooren verschenen brochure „Instructeurs en frontsoldaten" is op dat punt ook weer terecht gewezen.

Wanneer we nu de ontwikkeling van het evangelisatiewerk in de laatste dertig jaar nagaan, dan moeten we constateeren hoe het ambt der geloovigen hoe langer hoe meer op den achtergrond is getreden. We schrijven met nadruk: hoe langer hoe meer. Want de vraag tot wie de roeping voor alle evangelisatiearbeid in de eerste plaats uitgaat, is niet nieuw. Wanneer we namelijk raadplegen de „Handelingen van het congres voor de Gereformeerde Evangelisatie", gehouden op 8 en 9 April 1913, vinden we daarin een referaat over: „De roeping der kerk inzake den evangelisatiearbeid". Aan het slot van dit referaat zijn enkele stellingen opgenomen die ter vergadering werden vastgesteld. Deze stellingen luiden:

„I. Alle arbeid der evangelisatie gaat uit van Christus, die daarbij als orgaan gebruikt zijn kerk. II. In de kerk rust deze taak zoowel op de ambtsdragers als op de leden der gemeente. III. De geloovigen, leden der gemeente, hebben krachtens hun profetisch ambt de roeping om voor Christus te getuigen, en dienengevolge ook, om zijn evangelie weer aan de afgedoolden bekend te maken en hen tot de gemeenschap der kerk terug te voeren. Zij kunnen dit doen of individueel, of door op te treden in vrije corporaties. IV. De ambtsdragers hebben den evangelisatiearbeid der geloovigen aan te moedigen en te bevorderen, daaraan zoo noodig leiding en stuur te geven en daarop toezicht te oefenen. V. Eerst door de harmonische samenwerking van den arbeid der geloovigen en dien der ambtsdragers kan de kerk haar roeping, om het evangelie aan de afgedoolden leden der kerk te brengen, op juiste en doeltreffende wijze vervullen".

Het loont de moeite daarmee eens te vergelijken wat de Synode van Utrecht in 1923 (dus tien jaar later) uitsprak inzake de evangelisatie. In artikel 92 van de acta lezen we onder meer (punt 4): „de opzettelijke evangelisatie dient uit te gaan van, voor het minst te staan onder leiding van den kerkeraad. Deze heeft voor de evangelisatie gebruik te maken van de gaven en krachten, die God tot dit werk in de gemeente heeft geschonken".

We zien in dit tijdsverloop van tien jaren een aanmerkelijk verschil tusschen de conclusies van het bovengenoemde evangelisatiecongres en de uitspraken van de synode. Op het evangelisatiecongres spraken immers uit: de ambtsdragers hebben, de helpende hand te bieden en zoo noodig leiding en stuur te geven en toezicht uit te oefenen. In 1923 spreekt men uit: uitgaan van, voor het minst staan onder leiding van den kerkeraad.

Wanneer we dus willen spreken over de reformatie van ons evangelisatiewerk, zal dat moeten inhouden, dat we over 1923 terug gaan tot 1913¹⁾. Maar de schriftuurlijke lijn is inzake 't evangelisatiewerk toch in 1913 beter gezien dan in 1923. Ja, de uitspraken van 1923 hebben ten slotte in den jongsten tijd hierin hup

¹⁾ Al willen we daarmee niet zeggen dat op deze handelingen van 1913 geen enkele kritiek valt uit te brengen.

laatste en kerken en hooren van is veel ja opgemerkt, zen, dan is dingen van van onzen men. Natu. om. Maar om" is wa ambt uitg ambtsdrage gelisatiea recht pro boeke van qua amb staande in vigen.

Wanneer de eerste dan zijn we ook h we zuiver in ook to juiste exe zake dien zijn conse meer van muleerend die geloov schoonste achtig pro C. a. d. 13

In me

Op Zon-heengegaa dienst in medepredi kamer bije hij met e hij plotsel ter de doe

Algemeen jaren met name zijn sten tijd 's middags Dienst de We zoud zijn we ni was steed wegnemen.

Terwijl hijzelf ver-begevende zijn God h die in het door zijn feerende E Emerita nemen lag waarheid

Slechts kantencon heeft hij e trof, dat we verder dit gebeu recht lag kerkelijke

Zijn uit heel zijn zettend v aan de G vizier voo dezen niet ping, getu was aange Kerken zo geen door gezonden. Synodale en in Ch uitwerpinge zijn hand als „De r-beest", wa tot bekeer den blijven

Van zij in het Ge van den 2 Ook he stelling. E wel als b Bij de hield hij e zoodat ook In zijn Woord. D ook zijn k

le is over hen
eling der kerk-
Kerk, die al
heid aan het
o op de massa
ddelen) kwijt-
misschien dicht
or de Joodsche
en ontdekt, dat
toeziet op de
ederland, en op
der op wat er
t-in-verharding-
er een deel".
er Kerk en de
den zijn beide
der komst.

J. SMELIK.

EVEN

ISATIEWERK.

an, dat ook in
erk der evange-

genoteerd wor-
neer veld wint,
spunt van alle
mlangs van de
brochure „In-
punt ook weer

n het evangeli-
gaan, dan moe-
geloovigen hoe
is getreden.
hoe meer. Want
e evangelisatie-
t nieuw. Wan-
delingen van
Evangelisatie",
e we daarin een
zake den evan-
t referaat zijn
rgadering wer-
t:

uit van Chris-
ijn kerk. II. In
e ambtsdragers
De geloovigen,
hun profetisch
e getuigen, en
weer aan de
en tot de ge-
Zij kunnen dit
en in vrije cor-
den evangeli-
digen en te be-
stuur te ge-
Eerst door de
arbeid der ge-
a de kerk haar
gedoelde leden
ltreffende wijze

te vergelijken
(dus tien jaar
s. In artikel 92
nt 4): „de op-
n van, voor het
terkeraad. Deze
maken van de
werk in de ge-

jaren een aan-
lusies van het
in de uitspra-
eongres sprak
en, de helpende
n stuur te ge-
3 spreekt men
n onder leiding

re reformatie
eten inhouden,
13'). Maar de
isatiewerk toch
uitspraken van
tijd hierin hup

at op deze han-
uit te brengen.

laatste effect, gekregen, dat we nu in de gebonden kerken een evangelisatiecentrum zien verrijzen en hooren van generale deputaten, etc. etc. Want terecht is veel jaren terug door een van onze voormannen opgemerkt: „als er evangelisatiecentra gaan verrijzen, dan is het mis in de kerk". Het is goed om deze dingen vandaag te bedenken en zoo de reformatie van onzen evangelisatiearbeid weer ter hand te nemen. Natuurlijk gaat dat niet buiten den kerkeraad om. Maar: „het gaat niet buiten het bijzondere ambt om" is wat anders dan „het moet van het bijzondere ambt uitgaan". Dat betekent eveneens niet, dat de ambtsdragers ook niet zelf geroepen zijn in den evangelisatiearbeid in te gaan (een element waarop terecht prof. Greijdanus wees bij zijn bespreking van het boekje van ds Van Dooren), maar zij doen dat niet qua ambtsdragers, maar met alle anderen mede staande in en bekleed zijnde met het ambt der geloovigen.

Wanneer we dus zoo het ambt der geloovigen weer de eerste plaats schenken in het evangelisatiewerk, dan zijn we alleen maar reformatorisch bezig. Dan zijn we ook hierin geen „nieuw-lichters", maar dan gaan we zuiver terug tot wat het Woord ons zegt; en daarin ook tot wat voor jaren al werd vastgelegd als de juiste exegese van wat het Woord ons gebiedt inzake dien evangelisatiearbeid. Dat houdt dan ook zijn consequenties in: geen kerkeraadsbenoemingen meer van bestuurders van commissies, enz. Maar stimulerend werken opdat het ambt der geloovigen door die geloovigen zelf weer verstaan worde en in zijn schoonste functie zich openbare, dat is in het waarachtig profet, priester en koning zijn.

C. a. d. IJ.

J. V.

IN MEMORIAM DS J. S. POST VAN AXEL.

Op Zondag 9 Nov. is ds Post plotseling van ons heengegaan. Vlak vóór het begin van den ochtenddienst in de Geref. Kerk te Axel, toen hij met zijn medepredikant en zijn kerkeraad in de consistoriekamer bijeen was, nam God hem tot Zich. Terwijl hij met een der ouderlingen stond te praten, zakte hij plotseling ineen en even later werd door den dokter de dood vastgesteld.

Algemeen bekend is wel, dat ds Post de laatste jaren met zijn gezondheid te kampen had en dat met name zijn hart hem last bezorgde. Doch den laatsten tijd kon hij zijn werk weer regelmatig doen en 's middags zou hij, naar gewoonte, voorgaan in den Dienst des Woords.

We zouden het tragisch kunnen noemen. Doch dan zijn we niet in de lijn van ds Post. Zijn hartewensch was steeds, dat God hem midden in zijn werk zou wegnemen. En hoe is die wensch vervuld!

Terwijl in de Kerk de Gemeente vergaderd was en hijzelf vertoefde midden onder de ambtsdragers, zich begevende onder de bediening des Woords, neemt zijn God hem tot Zich in de eeuwige Sabbathrust. Hij, die in het harnas verlangde te sterven, is plotseling door zijn Vader uit de strijdende Kerk in de triomfeerende Kerk overgeplaatst.

Emeritaat, dat woord wilde hij niet hooren. Rust namen lag in 't geheel niet in zijn lijn. Strijden voor waarheid en recht, daartoe was hij altijd bereid.

Slechts korten tijd geleden woonde hij de predikantenconferentie en den Schooldag nog bij. En hoe heeft hij daar genoten! „De geest, die ik dáár aantrof, dat is de ware geest en in dien geest moeten we verder", was de benaming waarmee hij in 't kort dit gebeuren beschreef. De eisch van waarheid en recht lag hem zóó na aan 't hart, dat deze in de kerkelijke moeilijkheden zijn richting bepaalde.

Zijn uitwerking uit het Kerkverband, samen met heel zijn gemeente, lag hem zwaar en heeft hem ontzettend veel pijn gedaan. Hij was met hechte banden aan de Geref. Kerken verbonden; streed met open vizier voor de zuiverheid der ware leer, ontzag in dezen niets en niemand en bleef, ook na zijn uitwerking, getuigen van het onrecht dat zijn Kerk en hem was aangedaan. Aan de synode der Synodale Geref. Kerken zond hij vorig jaar nog een getuigenis, hetgeen door zijn kerkeraad aan alle kerken werd toegezonden. Kort geleden zond hij nog een brief aan de Synodale Geref. Kerken in Zeeuwsch-Vlaanderen om hen in Christus' Naam te wijzen op de zonde van uitwerking. Tevoren, vóór de vrijmaking, waren van zijn hand verschillende brochures verschenen, zooals „De roep tot bezinning" en „De klauw van het beest", waarin hij de Kerken oproep met haar synode tot bekeering. Is zijn stem nu verstomd, zijn woorden blijven naklinken.....

Van zijn hand verschenen verschillende bijdragen in het Geref. Theol. tijdschrift. Zoo over den auteur van den Zendbrief aan de Hebreëen, en andere.

Ook het burgerlijk leven had zijn volle belangstelling. Bij Protestanten van alle kerkformatie, zoo wel als bij R. Katholieken, was hij zeer gezien.

Bij de herdenking van Axel's bevrijding in 1945 hield hij een preek, die in het Poolsch vertaald werd, zoodat ook de bevrijders deze konden lezen.

In zijn prediking wees hij altijd door op Gods Woord. Dat is de kracht in het leven en het was ook zijn kracht. „Alles wankelt in de wereld, alleen

Gods Woord houdt stand in eeuwigheid en zal geen duimbreed wijken". „Blind in de toekomst, doch ziende in het gebod". Daarmede heeft hij 22½ jaar lang de Gemeente van Axel mede opgebouwd en dit heeft niet nagelaten zijn stempel op de Gemeente te drukken. Zijn ideaal was steeds: één met zijn Gemeente en samen te strijden voor de eere Gods. En uit dien strijd is hij Zondag 9 November verlost en bevorderd tot heerlijkheid.

We mogen God danken om wat Hij de Gemeente van Axel en al onze Kerken gegeven heeft in ds Post en Hem bidden, dat Hij Zijn getrouwmakende Genade ook ons verder schenke.



Bovenstaand in memoriam werd van uit Axel mij voor „De Reformatie" toegezonden, en verdient ter eere van den getrouwen, nu overleden, strijder voor de zaak des Heeren daar eene plaats.

S. GREIJDANUS.

Ook „De Reformatie" herdenkt met dankbaarheid den arbeid, dien deze eenvoudige, trouwe dienaar mocht verrichten in Christus' kerk. Voor jaren reeds heeft hij den strijd tegen het opkomend subjectivisme in de Gereformeerde Kerken gevoerd. We denken speciaal aan wat hij schreef over het getuigenis des Geestes. En in de laatste jaren heeft hij, inderdaad met een bloedend hart, opnieuw den door God opgelegden strijd aanvaard. Hij zag scherp „de klauw van het beest" der opkomende hiërarchie en hij waarschuwde met alle kracht! Deze worsteling heeft zijn laatste krachten verteerd. Hij is er door geknakt. Maar voor een paar weken zei hij mij nog: „Ik ben zoo innig dankbaar en blij, dat God zijn kerk niet heeft verlaten, maar haar de vrijmaking van haar zonde in zijn genade heeft geschonken!"

Nu is ds Post vrijgemaakt van alle zonde en pijn en smart.

De HEERE zij daarvoor geprezen.

C. V.

EEN NIEUW BOEK VAN PROF. GREIJDANUS.

Juist nu God prof. Greijdanus herstel geeft, mogen we zijn jongste publicatie aankondigen!

Voor mij ligt namelijk het bijna 340 bladzijden groote eerste deel van de „Bijzondere Canoniek van de boeken van het Nieuwe Testament".

Neen, ik ga over dat boek geen recensie schrijven. Daartoe ben ik niet bevoegd. Ik wil alleen mijn groote blijdschap uitspreken, dat het onzen Nestor gegeven werd ook dit groote werk te voltooien; het tweede deel is namelijk ook al geheel gereed en kan onmiddellijk gezet en gedrukt worden.

Het is voor zijn leerlingen een intens genot dit boek te mogen ontvangen en lezen. Als we het rustig op ons laten inwerken hooren we onzen Meester. Want het is weer voluit een werkstuk van dezen ras-nieuwtestamenticus. Alle problemen, die betrekking hebben op den Canon van het Nieuwe Testament naar zijn eenheid en onderdeelen, peilt Greijdanus tot op den bodem. Al het materiaal, dat licht kan verschaffen omtrent het wezen, het ontstaan, de verzameling en de verbreiding van de afzonderlijke boeken en deelen,

daarvan draagt hij zorgvuldig aan en bewerkt het met een meesterhand. Alle litteratuur beheerscht hij volkomen. Alle tegenstanders doet hij volkomen recht. Goedkoopse oplossingen verfoeit hij met heel zijn ziel. En in al zijn zoeken, wikken, wegen, oordeelen, oplossen boeit ons de worstelaar om Gods Woord te verstaan, de man, die maar één hartstocht heeft, namelijk het Woord van God in al zijn goddelijkheid en majesteit te toonen, opdat de Spreker daarvan geerd en de kerk daardoor gebouwd worde.

In dit eerste deel behandelt prof. Greijdanus nu enkele inleidende paragrafen de vier Evangelien en de Handelingen. Wat worden deze boeken stuk voor stuk en in hun onderling verband en verhouding ongelooft nauwkeurig bekeken. Wat gaat het typeerende van hun boodschap leven. Het boek is een uiterst belangrijk hulpmiddel om de fijne nuances in de boodschap, welke God in deze boeken laat hooren op te merken en zoo de Schrift al beter te leeren verstaan.

Ik wil in deze aankondiging óók nog zeggen, dat de firma Kok voor een solide en voorname uitvoering van dit standaardwerk heeft gezorgd.

God geve, dat de auteur de verschijning van het tweede deel moge beleven en van nóg meer boeken daarna.

C. V.

„GEMEENE GRATIE" EN GODS GEZINDHEID JEGENS GODDELOOZEN.

Wie met eenige belangstelling de discussies omtrent de zoogenaamde „gemeene gratie" of „algemeene genade" heeft gevolgd, weet, dat daarin meermalen opdook de vraag, of we in die „gemeene gratie" te doen hebben met een bepaalde „gezindheid" Gods, en dan natuurlijk een gunstige, ten opzichte van de op deze wereld en in deze bedeeeling levende menschen, speciaal jegens de goddeloozen.

Door alle werkelijk gereformeerden wordt van harte aanvaard, dat er in God is een gezindheid van „genade" en dan wel in den zin van „schuldvergevende genade" jegens alle uitverkorenen en een gezindheid van „toorn" en dan wel van volstrekt verdoemenden toorn jegens alle verworpenen. Maar nu kwam ook de vraag op: moet er nu naast, of liever: tusschen deze tweeërlei, in haar effect volstrekt antipolaire, gezindheid nog een derde gezindheid jegens de menschen in God worden aangenomen? Een gezindheid, die, omdat ze zich tot alle menschen zou uitstrekken, heel de menschheid als zoodanig zou omvatten, „algemeene genade" of „algemeene goedheid" of „gemeene gratie" kan worden genoemd.

Neemt men het bestaan van een dergelijke „tusschengezindheid" in God aan, dan komt de zaak zoo te staan, dat tot alle menschen tweeërlei gezindheid Gods uitgaat. De uitverkorenen deelen in die genade — de bijzondere of schuldvergevende genade — welke zich alleen tot hen uitstrekt. Maar bovendien hebben zij dan deel aan die „algemeene genade", die aan alle menschen wordt geschonken. En de verdoemden staan allereerst onder Gods eeuwigen toorn, maar zij ontvangen daarbij eveneens toch ook die „algemeene genade".

Over de vraag of van de „algemeene genade" als van zoo'n „midden-gezindheid" in God kan worden gesproken, willen we een paar opmerkingen maken.

Als we ook ten aanzien van deze kwesties naar de Schrift willen luisteren, moeten we allereerst vasthouden, dat God in goddelijk welbehagen neerziet op al zijn schepselen qua schepselen. Een eeuwig welbehagen heeft God in het groote veelvormige werkstuk zijner handen. Hij zag al wat Hij gemaakt had en zie, het was zeer goed.

Nu is het evenwel zoo, dat de menschen nooit schepselen-zonder-meer zijn! Wie over de menschen als schepselen spreekt, spreekt dus over een abstractie. De menschen zijn immers schepselen, die op een bepaalde wijze denken, handelen, leven! En in die activiteit nemen zij een bepaalde houding aan jegens God. Zij erkennen en dienen Hem met een volkomen hart en aanvaarden dus het verbond waarin God met hen leven wilde. Of — zij verwerpen en verbreken dat eenmaal en daarna permanent.

Na den val van Adam zijn alle menschen van nature verbondsbrekers, zondaren, en als zoodanig verkeeren zij allen in den staat des verderfs.

Maar het heeft God behaagd een zekere menigte van menschen, niet beter of waardiger dan de anderen, maar met de anderen in de gemeenschappelijke ellende liggende, naar zijn vrij en eeuwig welbehagen tot de zaligheid uit te kiezen uit louter genade.

Ten gevolge van deze verkiezing nu zijn er onder de concrete menschen, levend op deze wereld, tweeërlei soort. Er zijn uitverkorenen, aan wie God in Christus zijn genade schenkt. Het zijn de vaten der barmhartigheid, die nu deelen in Gods genadegezindheid. En daartegenover staan de verworpenen, de vaten des toorns, naar wie Gods toorngezindheid uitgaat ten eeuwigen verderve.

Wanneer wij nu Gods doen met deze tweeërlei menschen, zooals dat in de Heilige Schrift geteekend

wordt, nagaan, valt ons onder heel veel ook dit op, dat aan de ééne zijde gezegd wordt dat God mild (vriendelijk, zacht, goed) is jegens ondankbaren en boozen. „Maar hebt uwe vijanden lief, en doet en leent zonder er iets van terug te verwachten. En uw loon zal groot zijn, en gij zult kinderen des Allerhoogsten zijn, want hij is mild jegens de ondankbaren en boozen” (Luc. 5: 68, vert. Greijdanus). En aan de andere zijde, dat Gods oordeel, Gods toorn, uitgaat naar de geloovigen. „Want (het is) de tijd, dat het oordeel begint van het huis Gods” (1 Petr. 4: 17, vert. Greijdanus).

Wanneer wij in het eerste geval willen spreken over „algemeene genade” of iets dergelijks, zouden we in het tweede geval kunnen spreken over „algemeen oordeel” of „algemeene toorn”.

Het naast elkaar leggen van deze twee merkwaardige uitspraken, die kennelijk op één niveau liggen, kan het ons makkelijker maken het juiste gezicht op den aard van Gods goedheid jegens de goddeloozen te verkrijgen.

We beginnen met wat door Petrus gezegd wordt omtrent Gods oordeel over de geloovigen.

Verwerkend wat prof. Greijdanus in zijn commentaar over deze Schriftuitspraak schrijft, geven we de volgende samenvatting van de betekenis ervan:

1e. Op zichzelf genomen en naar den oorsprong ervan gerekend is alle lijden van het schepsel werking van Gods toorn en oordeel over de zonde.

2e. In het lijden der geloovigen voltrekt zich Gods oordeel over wat er aan zondigs bij hen gevonden wordt.

3e. Als hier over „oordeel” gesproken wordt, wordt daarbij niet gelet op Gods motief in dat wat oordeel genoemd wordt, maar wordt het oordeel genomen naar zijn innerlijk wezen op zichzelf.

4e. Dit zoo geziene oordeel heeft ten doel de heiliging en loutering van de geloovigen, het is dus gesubordineerd aan de doorbraak en overwinning van Gods genade.

5e. Dit lijden — dit oordeel dus — is maar tijdelijk; de geloovigen worden alleen getroffen door „het begin” ervan.

6e. Gerekend naar Gods diepste motief er mee en met het oog op het effect ervan in de geloovigen is dit „begin van het oordeel” „geen oordeel, geen strafvonnis, maar openbaring van Gods liefde, die hun heil bedoelt en zoekt en werkt ook door wat hen benauwt (Rom. 8: 1, 28). Daarom is ook dat lijden voor de geloovigen genade”. „De Heere Christus verzoende al hunne schuld, en droeg al hunne straf, en nam daarom alle oordeel voor hen weg”.

Correlaat aan wat omtrent „het begin van het oordeel”, zooals dat komt over het huis Gods gezegd werd, kunnen we nu omtrent Gods goedheid jegens de goddeloozen het volgende opmerken:

1e. Op zichzelf genomen is al wat de goddeloozen aan goede gaven in allerlei opzicht ontvangen uiting van Gods genade of gunst; het is immers volkomen onverdiend, ja, zelfs verbeurd.

2e. In het verliezen van nog velerlei goeds aan de goddeloozen (met name van de aanblijding des heils) wordt openbaar, dat de gerechtigheid nog niet is uitgegroeid, nog niet absoluut is geworden. Ze leven nog in het „heden der genade”.

3e. Als van Gods goedheid jegens goddeloozen gesproken wordt, wordt daarbij niet gelet op het diepste motief van Gods doen met de goddeloozen. Wat God dan aan hen doet wordt zoo genomen „naar zijn innerlijk wezen op zichzelf”.

4e. Dit zoo geziene goedheidsbetoon dient in laatste instantie om de goddeloozen te meer onontschuldigbaar te stellen en zoo hun oordeel te verzwaren. Het bewijzen van goedheid is zoo gesubordineerd aan de voltrekking van Gods eeuwig gericht over allen die Hem verwierpen.

5e. Dit goedheidsbetoon is maar tijdelijk. Het is maar een „begin” van goedheid. De goddeloozen ontvangen tenslotte alleen maar straf.

6e. Gerekend naar Gods diepste motief ermee met het oog op het uiteindelijk effect van dit goedheidsbetoon is daarin van geen genade of barmhertigheid in den vollen, diepsten zin des woords sprake. Het wordt door God ingeschakeld in het doen komen van zijn toorn. Hij verhardt de goddeloozen erdoor en bewerkt zoo, dat de rechtmatigheid van de eeuwige straf te duidelijker uitkomt.

Uit het bovenstaande blijkt, dat men uit Gods oordeel over de geloovigen niet mag concluderen tot een bepaalde ongunstige gezindheid jegens die geloovigen. Maar men mag evenmin uit Gods goedheid jegens de goddeloozen concluderen tot een bepaalde gunstige gezindheid jegens die goddeloozen.

Het is met name Calvijn geweest, die tegen deze al te vlugge en oppervlakkige conclusie heeft gewaarschuwd.

In zijn verklaring van Jer. 33: 8 b.v. betoogt hij, dat de profeet de Joden oproept Gods genade (gratia) groot te maken, die de eerste oorzaak is van hun vertrouwen (primam fiducia causam). „Want deze

is de oorsprong of de bron, waaruit alle goede dingen voortvloeien, namelijk wanneer God ons goedgunstig is. Het kan zeker geschieden, dat Hij ons in ruime mate verschaft al wat wij maar wenschen, maar intusschen toch ons vijandig gezind is: zooals wij zien, dat de goddeloozen dikwijls rijkelijk voorzien zijn van alle goede dingen: en derhalve zich er op beroemen en er trots op zijn alsof ze God op een of andere wijze aan zich verbonden hadden. Maar wat God voor de goddeloozen bijendraagt en hun rijkelijk schenkt kan eigenlijk gezegd (proripie loquendo) niet beschouwd worden als een bewijs van zijn gunst en genade (testimonium favoris et gratiae). Want wanneer Hij hen zoo toegevend behandelt stelt Hij hen op deze wijze te meer onontschuldigbaar. Geen enkel heilzaam goed (salutare bonum) vloeit derhalve ergens anders uit voort dan uit de vaderlijke liefde Gods. Dus moet er op gezien worden op welke wijze God ons goedgunstig is, namelijk wanneer Hij ons de zonden niet toerekent. Want tenzij de vergeving vooraf gaat moet Hij vijandig jegens ons gezind zijn. Want zoolang Hij ons aanziet zoo als we zijn vindt Hij in ons oorzaak tot straf. Wij zijn derhalve steeds verdoemd voor Gods aangezicht, tot dat Hij onze zonden begraaft”.

Vanwaar komt het dan, dat God niet alleen zijn zoon doet opgaan over goeden en boozen (Matth. 5: 45) — zoo vraagt Calvijn in zijn Institutie, III XXV, 9 — maar dat ook zijn onwaardeerbare mildheidigheid, voor wat de behoefte van het tegenwoordige leven aangaat, in ruimen overvloed hun voortdurend toevloet? Hieruit bemerken wij ongetwijfeld, dat hetgeen aan Christus en zijn ledematen eigen is, ook tot de goddeloozen zich uitstrekt; niet omdat het hun wettige bezitting zou zijn, maar opdat ze des te minder te verontschuldigen zouden gemaakt worden. Zoo ondervinden de goddeloozen dikwijls, dat God hun weldadig is, niet door geringe bewijzen van zijn weldadigheid, maar door zulke, die alle zegeningen somtijds verduisteren, maar die toch tot hun grootere verdoemenis strekken”.

Het is uit het bovenstaande wel duidelijk, dat er ten slotte slechts van tweeërlei gezindheid Gods jegens de concrete menschen kan worden gesproken.

Er is in God een gezindheid van genade jegens de uitverkorenen. Deze gezindheid beheerscht al Gods doen en laten met de uitverkorenen. Al Gods werken voor en in hen worden door die genadegezindheid gericht en bepaald. Ook het kwade en het lijden waarin God de zijnen zoo dikwijls laat komen. En al Gods doen met de uitverkorenen loopt uit op het schitteren van Gods grootheid in het wonderlijke, oneindig heerlijke genadebetoon aan zondaren.

Maar daarnaast is er in God een gezindheid van toorn jegens alle verworpenen. En die gezindheid doordringt al Gods spreken en handelen met die verworpenen. Ze richt en stuwt al zijn daden voor en in hen. Ook de goedheid die God hun in deze bedee-ling betoont wordt ten slotte door die toorngezindheid beheerscht. Ook door dat goedheidsbetoon komt Gods toorn uiteindelijk tot zijn volle ontplooiing. En het einde van al Gods werk aan en in de verdoemden zal zijn het glansen van Gods grootheid en rechtvaardigheid in de volle toornuitbarsting over de verdoemden in het eeuwige vuur.

C. V.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Betreffende het „tweede miljoen”.

Een vijftiental leden van de A.R. Kiesverenigingen te Apeldoorn zonden onderstaand schrijven aan de besturen van de A.R. kiesverenigingen Noord, Oost, Zuid en Centrum te Apeldoorn.

Weledere Heren.

Ondergetekenden, leden van één der bovengenoemde kiesverenigingen, brengen het volgende ter Uwer kennis.

Van hen is of wordt gevraagd bij te dragen aan de bijeenbrenging van een „tweede miljoen”. Zij menen echter op de hierna te noemen gronden aan de verwezenlijking van genoemd plan onder de gegeven omstandigheden niet te mogen meewerken.

a. De bezwaren van ondergetekenden gaan in de eerste plaats tegen de wijze, waarop het besluit tot bijeenbrenging van het „tweede miljoen” tot stand is gekomen. Dit besluit is n.l. zonder enig overleg met de kiesverenigingen of deputatenvergadering genomen, eenvoudig van boven af opgelegd en aan de kiesverenigingen ter uitvoering overgegeven. Deze wijze achten ondergetekenden een ernstige aanslag op het karakter van de A. R. Partij, te ernstiger, waar wij in een tijd leven, wiens revolutionair karakter is te typeren als dictatoriaal en hiërarchisch. In plaats van tegenover deze tijdgeest zich als anti-revolutionair te gedragen, geeft de A. R. Partij blijk in haar partijleven voor deze tijdgeest bezwaken te zijn, zowel wat betreft de leiding op dit punt, als het zich voegen naar deze leiding. Het is ons bekend, dat de

besturen der plaatselijke kiesverenigingen tegen deze gang van zaken geprotesteerd hebben, doch het Centraal Comité is van oordeel, dat de gevolgde methode juist is geweest (zie „Ned. Gedachten”, 3e jaargang, nr 8) en voor de overgrote meerderheid werken de kiesverenigingen mee aan de uitvoering van het opgelegde plan zonder enig protest. Diensvolgens blijft ondanks dit plaatselijk protest bovenstaand bezwaar haar volle kracht behouden.

b. Volgens besluit van het C. C. der A. R. Partij zal een vierde deel van het bijeen te brengen miljoen besteed worden voor het voeren van komende verkiezingsacties. Ook vanwege deze gedeeltelijke bestemming van het „tweede miljoen” menen ondergetekenden zich van bijdragen te moeten onthouden.

Ze hebben in 1946 in goed vertrouwen hun bijdragen gegeven voor de te voeren verkiezingspropaganda. De toen gevoerde landelijke, gewestelijke en plaatselijke propaganda achten ondergetekenden niet maar „door bezwaren gedrukt”, doch wat een groot deel der gevoerde acties betreft principieel verwerpelijk, wijl het karakter der A. R. Partij als belijdende partij verzaakt en verborgen werd. In opzet en uitwerking is blijk gegeven van een totale verwereldlijking in een stemmenjacht met leuzen, die ten dele als demagogisch en ten dele als niet met het specifiek principieel karakter der partij hebben uit te staan, moet worden gekenschetst. Ondergetekenden wensen niet opnieuw het risico te lopen, dat hun geld voor een dandane verkiezingsactie wordt besteed. Zij vrezen dat bij de hierboven aangeduide verkiezingsacties geen sprake was van een incidentele uitglijding, maar veel meer van een principiële verslappening en aftakeling der A. R. Partij.

c. Volgens genoemd besluit zal voorts $\frac{3}{4}$ van het bijeen te brengen miljoen worden besteed ter versterking van het kapitaal der „Dr A. Kuiper Stichting”.

Ten opzichte van deze stichting, die gezien wil worden als een wetenschappelijk studie-centrum, vanwaar uit de adviesdienst geregeld en in eigen partij het staatkundig besef gekweekt en versterkt wordt, verklaren ondergetekenden, dat zij haar principieel betrouwbaarheid al meer aan ernstige bedenking onderhevig achten. Ondergetekenden menen te moeten constateren, dat de politieke houding van de tegenwoordige partijleiding (en de dr A. Kuiperstichting achten zij een instrument in handen der partijleiders), zich steeds meer afkeert van die van Groen van Prinsterer. Het is voorts duidelijk, dat de instelling der leiding anti-reformatorisch is. Het op instigatie van de leiding, de partij inzenden van de brochure Diepenhorst, demonstreert zeer duidelijk welke gedachten de leiding der partij gepropageerd en gehuldigd wenst te zien. Dat tegen deze leiding, die op tal van punten principieel scheef gaat, binnen de partij ernstige bezwaren bestaan, is bij de bevoegde partij-instanties voldoende bekend. Tot nu toe ging men evenwel niet over tot de werkelijke behandeling der bezwaren. Het is duidelijk, dat de A. R. Partij in een crisis vastzit; in welke richting zij zich daaruit zal begeven is nog niet recht duidelijk, ofschoon wel te vrezen.

Ondergetekenden achten het in geen geval verantwoord bij deze stand van zaken de middelen te verstreken om de wegen der toekomst te plaveien, want daarop komt een bijdrage aan het miljoenplan 1947 neer. Niet de mogelijkheid dat deze wegen der toekomst verkeerd zullen zijn, doch de op tal van feiten gebaseerde waarschijnlijkheid, dat dit het geval zal blijken, dringt ondergetekenden om op het verzoek om bij te dragen tot het bijeenbrengen van het „tweede miljoenplan” afwijzend te antwoorden.

Ondergetekenden zijn van oordeel, dat het bovenstaande geen aanspraak kan maken op een volledige weergave van alle bezwaren welke onder hen leven ten aanzien van het tegenwoordige beleid der A. R. Partij. In het kort zijn hier de motieven aangegeven, welke onze houding tegenover het miljoenplan 1947 verklaren.

Op Uw bestuur wordt een dringend beroep gedaan om dit schrijven op de eerstvolgende ledenvergadering aan de orde te stellen.

Hoogachtend,

T. v. d. Brink, Emmalaan 6; J. Kersbergen, Zwolseweg 145; G. v. d. Brink, Regentesselaan 29; W. v. d. Brink, Wulpenlaan 3; W. H. v. d. Brink, Wulpenlaan 3; G. J. Bruins, Hoofdstraat 151; C. Lentink, Hoofdstraat 117b; Chr. Meijer, Arnhemseweg 194; Th. Mulder, Korenstraat 6; P. Ouwerkerk, Daendelsweg 6; J. Smelik, Bas Bakkerlaan 8; J. M. v. Spronsen, Waterloseweg 138; H. Staal, Hoefweg 23; J. Taal, Molleruslaan 38; H. Zijlstra, Zwolseweg 183.

CORRECTIE.

De laatste regel van het eerste „Korte bericht” in het nummer van 15 Nov. j.l. luidt: „Het dacht mij niet kwaad, dit ontvangen bericht even door te geven”. Dit moet zijn: dit onbevangen bericht.

Drukfouten in: „Verovering der wereld” en „De woorden” etc. moge de goedwillende lezer zelf verbeteren.

S. GREIJ DANUS.

LITE

de mens

We lever
Wij verlang
ken vol be
men van d
geten. Tus
duitsche be
En nu v
oudste schi
eeuw; een

Het is ee
lijken zin;
neemt op
nauwkeurig
beleefde hu
ken. Er we
men heeft
werk dat

Het is o
Allereerst
naturaliste
door en de
hij breed
derdeel we
karakterise
pen elkaar
weegs.

Van Ecl
slechts ve
vorm. Ste
ook philos
dingen. M
afkomst, d
aanhing, d
wie naast
goede en l
slag, hoe
vele roma
maar noot
gouden gl
giek allee
En nu l
derne leve
gemaakt,
doorgrond
Voor de c
niet verk
er zelf zij
in een ras
In dit l
van de jar
waarin de
vrede te
oorlog, or
ties verwe
zijn ooger
gesteund
en men d
verstoring
kelt op d
nog eens
stemming
de absolut
dreigend

In deze
nasium et
klassieke
leeraren v
zuiver hu
studie ovi
invloed op
boek de l
komst ari
Wim Hes
leert besc
neergelegt
waarin d
generaties
een paar
jilleen, di
wantrouw
wil te gel
Het is
menleving
zonder re
te gaan
ziet Frits
van A. R
zijn leera
„Wie ooit
de verruk
hinneken
weinig ru
aardigen
Het is